

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 137/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu (sudca spravodajca) a sudcov Ladislava Duditša a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej Advokátska kancelária ŠKODLER & PARTNERS, s. r. o., Dobšinského 12, Bratislava, proti rozsudku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 6Ssk/2/2023 z 27. septembra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. januára 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom najvyššieho správneho súdu sp. zn. 6Ssk/2/2023 z 27. septembra 2023. Sťažovateľka sa domáha, aby ústavný súd zrušil rozsudok najvyššieho správneho súdu a vec sťažovateľky vrátil najvyššiemu správne súdu na ďalšie konanie.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a pripojených príloh vyplývajú tieto skutkové okolnosti.

3. Krajský súd v Trnave v poradí druhým rozsudkom sp. zn. 44Sa/12/2022 zo 4. augusta 2022 podľa § 190 Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zamietol správnu žalobu sťažovateľky (v sociálnej veci), ktorou sa domáhala preskúmania postupu a zákonnosti rozhodnutia Sociálnej poisťovne ako žalovanej č. 32460-3/2017-BA zo 17. mája 2017, ktorým žalovaná podľa § 218 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“) odvolanie sťažovateľky podané proti rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, pobočky Galanta č. 700-0600003717-GC09/17 z 27. januára 2017 vo veci zániku povinného nemocenského

poistenia a povinného dôchodkového poistenia k 31. augustu 2008 v celom rozsahu zamietla a potvrdila prvostupňové rozhodnutie.

4. Krajský súd svoje rozhodnutie odôvodnil na pozadí rozsudku veľkého senátu správneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1Vs/3/2019 z 24. novembra 2020, rozsudku najvyššieho správneho súdu sp. zn. 9 Sžsk 61/2019 a uznesenia ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 610/2021 z 30. novembra 2021, pričom dospel k záveru, že sťažovateľke nezaniklo povinné poistenie k 31. augustu 2008.

5. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka kasačnú sťažnosť, ktorou sa domáhala prerušenia konania o kasačnej sťažnosti a podania podnetu predsedovi najvyššieho správneho súdu na zaujatie stanoviska pléna tohto súdu v zmysle § 21 ods. 3 písm. a) v spojení s § 24d ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“) k zjednoteniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov v právoplatných rozhodnutiach veľkého senátu najvyššieho súdu, a to z dôvodu rozdielnej rozhodovacej činnosti vyplývajúcej z uznesenia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/1/2019 z 30. apríla 2019 a rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019 z 24. novembra 2020, alternatívne sa domáhala zrušenia napadnutého rozsudku najvyššieho správneho súdu a vrátenia veci krajskému súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie. Kasačnú sťažnosť odôvodnila tým, že krajský súd jej svojím nesprávnym procesným postupom znemožnil, aby uskutočnila jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, a zároveň rozhodol nesprávne a nezákonne na základe nesprávneho právneho posúdenia veci [§ 440 ods. 1 písm. f), g) SSP].

6. Podstatou argumentácie sťažovateľky bolo tvrdenie, že k 31. augustu 2008 ukončila svoje podnikanie ako fyzická osoba, čím zároveň ukončila svoju aktívnu účasť na sociálnom systéme štátu a došlo aj k zániku s tým spojennej povinnosti platiť sociálne poistenie. Sťažovateľka bola presvedčená, že od tohto dátumu nespĺňala kvalifikačnú podmienku na platenie povinného poistenia, pretože, vychádzajúc z príslušných ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z., zastávala názor, že okamihom straty statusu samostatnej zárobkovo činnnej osoby jej zároveň zanikla povinnosť hradiť sociálne poistenie. V tomto presvedčení ju utvrdila i príslušná pobočka sociálnej poisťovne, ktorá ako nesporný prípad vyznačila v príslušnom spise predmetnú skutočnosť. Aj napriek tomu po 9 rokoch daná pobočka sociálnej poisťovne začala konanie, čím došlo k závažnému zásahu do princípu právnej istoty adresáta právnych noriem, pretože dôvodne predpokladala, že jej záležitosť je vyriešená definitívnym spôsobom.

7. O kasačnej sťažnosti sťažovateľky rozhodol najvyšší správny súd napadnutým rozsudkom tak, že túto v poradí prvým výrokom zamietol, návrh sťažovateľky na prerušenie kasačného konania druhým výrokom napadnutého rozsudku zamietol a súvisiacim výrokom o trovách konania tieto nepriznal žiadnemu z účastníkov konania.

8. Najvyšší správny súd považoval zo skutkového hľadiska za nesporné, že sťažovateľka v spornom období spĺňala podmienky na status samostatne zárobkovo činnnej osoby podľa § 5 písm. c) zákona č. 461/2003 Z. z., pretože mala oprávnenie na vykonávanie činnosti podľa osobitného predpisu, ktorým je zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 578/2004 Z. z.“) upravujúci podmienky na výkon

zdravotníckeho povolania na základe licencie na výkon samostatnej zdravotníckej praxe [§ 3 ods. 4 písm. c) zákona č. 578/2004 Z. z.]. Touto licenciou (L1A) žalobkyňa disponovala a zároveň v rozhodujúcom období dosiahla príjem z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti, ktorý prevyšoval zákonom ustanovenú hranicu, čím boli splnené podmienky na vznik (resp. trvanie) povinného nemocenského poistenia a v nadväznosti na to aj dôchodkového poistenia podľa § 15 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z.

9. Za spornú považoval iba otázku konkrétneho dňa zániku povinného poistenia a na pozadí právneho názoru veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019 (ktorý nahradil pôvodný rozsudok veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/1/2019) dospel k právnomu záveru, že pre posúdenie trvania povinného nemocenského a dôchodkového poistenia bolo rozhodujúce, že v príslušnom období sťažovateľka dosiahla zdaniteľné príjmy v kvalifikovanej výške, a licencia, ktorá jej bola udelená na výkon samostatnej zdravotníckej praxe L1A v povolaní lekár, bola aj v tomto období v platnosti. Sťažovateľke z už uvedeného dôvodu nezaniklo povinné nemocenské a dôchodkové poistenie 31. augusta 2008.

II.

Argumentácia sťažovateľky

10. Podstata sťažnostnej argumentácie sťažovateľky sa prelína v dvoch samostatných, avšak vzájomne myšlienkovy prepojených líniiach. Sťažovateľka najvyššiemu správnomu súdu predovšetkým vyčíta, že v rozpore s princípom právnej istoty jej neposkytol ústavne konformnú ochranu, keď pri svojom rozhodovaní v jej záležitosti nekriticky prevzal právne závery vyplývajúce z rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019, pričom bez povšimnutia ponechal závery vyplývajúce z uznesenia veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/11/2019, ktoré podľa jej názoru koexistujú s tými vyjadrenými v rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019 ako súčasť judikatúry správneho kolégia najvyššieho súdu a v súčasnosti aj najvyššieho správneho súdu.

11. Sťažovateľka v rámci súvisiacej argumentácie tiež namieta, že najvyšší správny súd v situácii existencie rozdielného výkladu relevantnej právnej úpravy v označených rozhodnutiach veľkého senátu najvyššieho súdu nevyužil zjednocovací mechanizmus tejto protichodnej interpretácie právnej úpravy postupom podľa § 21 ods. 3 písm. a) v spojení s § 24d ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. a neprerušil konanie vedené pod sp. zn. 6Ssk/2/2023 a zároveň nepodal predsedovi najvyššieho správneho súdu podnet na podanie návrhu na zaujatie zjednocujúceho stanoviska pléna najvyššieho správneho súdu, čím porušil základné právo sťažovateľky na zákonného sudcu (plénum najvyššieho správneho súdu) podľa čl. 48 ods. 1 ústavy.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

12. Podstatou ústavnej sťažnosti je tvrdené porušenie základných práv sťažovateľky podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom najvyššieho správneho súdu.

III.1. K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru:

13. Podstatou argumentácie sťažovateľky je námietka arbitrárneho postupu najvyššieho správneho súdu, keď sa vôbec nevysporiadal s právnymi závermi obsiahnutými v uznesení veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/1/2019, ktoré boli v jej prospech, pričom bez ďalšieho sa stotožnil len s právnymi závermi obsiahnutými v rozsudku veľkého senátu najvyššieho súdu sp. zn. 1Vs/3/2019, ktoré vyznievajú v jej neprospech, pričom v takejto procesnej situácii odmietol postupovať v súlade s § 21 ods. 3 písm. a) v spojení s § 24d ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z. Túto svoju argumentáciu podporne odôvodňuje aj s poukazom na rozhodovaciu činnosť Európskeho súdu pre ľudské práva vo veciach DRAFT-OVA, a.s., v. Slovensko, sťažnosť č. 72493/10 z 9. júna 2015, § 80, Benian v. Rumunsko, sťažnosť č. 30658/05 zo 6. decembra 2007, § 39, Compar, s.r.o., v. Slovensko, sťažnosť č. 25132/13 z 9. júna 2015, § 63 alebo Baranowski v. Poľsko, sťažnosť č. 28358/95, § 56, ECHR 2000-III a odlišné stanovisko sudcu JUDr. Jána Šikutu, PhD., k rozhodnutiu veľkého senátu najvyššieho súdu vo veci sp. zn. 1 VCdo 1/2018 z 21. marca 2018.

14. V súvislosti s touto argumentáciou sťažovateľky je potrebné uviesť, že názor ňou prezentovaný nesprávne používa argumentáciu ňou označených rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva, pretože nereflektuje odlišnú východiskovú situáciu, a to že pri odchýlení sa veľkého senátu od skoršieho rozhodnutia veľkého senátu v inom zložení nejde o zrušenie, resp. procesne konzekventnú revíziu pôvodného rozhodnutia veľkého senátu najvyššieho súdu v ním konkrétne posudzovanej veci, ku ktorým môže dôjsť len mimo sústavy všeobecných súdov (rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva) a pri ktorých by sa (už naozaj) uplatnili diskvalifikačné kritériá výlučne extrémneho excesu ústiaceho do kolízie s ústavou alebo dohovorom.

15. Oproti tomu nové rozhodnutie veľkého senátu je „len“ kryštalizáciou judikatúrnej tvorby právneho názoru v skutkovej situácii určitého typu, ktorá je spojená s prelomením skoršieho právneho názoru na horizontálnej línii názorovej konkurencie (v rámci najvyššieho súdu alebo najvyššieho správneho súdu), aj keď s účinkami záväznosti nielen pre aktuálne posudzovanú vec, ale aj so zákonom ustanoveným atribútom širšej následnej záväznosti (§ 48 ods. 3 Civilného sporového poriadku, § 466 ods. 3 SSP) orientovanej na rozhodovanie senátov súdu, ktorého súčasťou je veľký senát (najvyššieho súdu alebo najvyššieho správneho súdu) s aplikačnými účinkami *pro futuro*.

16. Takto legislatívne konštruovaná tvorba právneho názoru záväzného pre budúce rozhodovanie mobilizuje v širšom (názorovom aj personálnom) meradle interpretačný potenciál všeobecného súdnictva (jeho najvyšších inštitúcií) oproti stavu, v ktorom by sa dotknutý právny názor vyriešil pre najvyšší súd alebo najvyšší správny súd len jedným (prvým) rozhodnutím veľkého senátu. Predmetným zákonom ustanoveným postupom sa teda zabezpečuje vyšší štandard ochrany subjektívnych práv fyzických osôb a právnických osôb v kontexte ich základných práv a slobôd. Zákonná úprava neustanovuje pre prelomenie skoršieho právneho názoru veľkého senátu jeho novým rozhodnutím žiadne osobitné kritériá (ako napríklad podmienku mimoriadnej excesívnosti skoršieho právneho názoru). Vždy však ide o právny názor, ktorý je kľúčový pre rozhodovanie určitej kategórie vecí (inak by nemohol byť vo veľkom senáte posudzovaný v dvoch rôznych veciach) a ktorý zároveň musí byť spôsobilý podmieniť odlišné rozhodnutie v novoposudzovanej

veci, ako aj v ďalších veciach patriacich do dotknutej kategórie prípadov (teda vyvolá kvalitatívne iné rozhodnutie oproti rozhodnutiu v skôr posudzovanej kauze).

17. Pri vývoji judikatúry má vždy (z povahy veci a elementárnej logiky) prednosť záväznosť novovytvoreného právneho názoru, keď skorší právny názor bol zákonným spôsobom prekonaný. Vo vzťahu k následne rozhodovaným veciam potom platí, že postupom rešpektujúcim záväznosť novovytvoreného právneho názoru ustanovenú zákonom (pričom zákon nebol dotknutý derogačným nálezom ústavného súdu ani obsahovo diskvalifikovaný rozhodnutím Európskeho súdu pre ľudské práva) nemožno zasiahnuť do základných práv a slobôd ich subjektov.

18. Prijatie stanoviska zjednocujúceho odlišné právne názory veľkých senátov (veľkého senátu v odlišnom zložení) síce zákon predpokladá, nie je však automaticky podmienkou ďalšieho rozhodovania po zmene právneho názoru veľkého senátu produkovanej jeho novým rozhodnutím. Zjednocujúce stanovisko je aktuálne najmä v prípade, ak by popísaným spôsobom (opätovným rozhodnutím veľkého senátu) došlo k spätnej alebo inak orientovanej ďalšej zmene právneho názoru (čo sa v posudzovanej veci nestalo), prípadne ak by bola taká zmena zákonným postupom neúspešne iniciovaná. Ak k prijatiu zjednocujúceho stanoviska dôjde, na základe zákonnej úpravy sa mení záväznosť ostatného právneho názoru veľkého senátu pre senáty najvyššieho súdu alebo najvyššieho správneho súdu (§ 48 ods. 3 Civilného sporového poriadku, § 466 ods. 3 SSP) na záväznosť prijatého stanoviska pre senáty príslušného kolégia týchto súdov [§ 21 ods. 3 písm. a), § 24e ods. 3 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z.]. Pokiaľ sa však stanovisko neprijme, nesmie dôjsť k odmietaniu spravodlivosti, a teda pri rozhodovaní platí prvá alternatíva záväznosti podľa predchádzajúcej vety.

19. V konečnom dôsledku vo vzťahu k sťažovateľkou namietanému deficitu vyrovnanania sa napadnutého rozhodnutia s argumentmi skoršieho/pôvodného rozhodnutia veľkého senátu táto úloha je už súčasťou konania generujúceho nové, odlišné rozhodnutie veľkého senátu, resp. obsah odôvodnenia tohto rozhodnutia. Z povahy takého procesného postupu zavŕšeného odlišným rozhodnutím pri následnom rozhodovaní o dotknutej právnej otázke (podľa zákona záväzne usmernenom ostatným rozhodnutím veľkého senátu) už nie je potrebné a nebolo by zmysluplné predmetnú argumentačnú polemiku opakovať/rekapitulovať a odvolanie sa na ostatné rozhodnutie veľkého senátu integruje aj odkaz na jeho argumentačné vysporiadanie sa so skorším/pôvodným rozhodnutím v relevantných právnych dimenziách; uvedené rovnako platí aj pre ďalšie rozhodovanie po prijatí stanoviska.

20. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo namietaným rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej realita by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03).

21. Vzhľadom na už uvedené ústavný súd nemá dôvod odchyliť sa od právneho názoru vysloveného vo veci sp. zn. IV. ÚS 610/2021 (publikovaného v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 110/2021), pričom neidentifikoval v záveroch

formulovaných najvyšším správny súdom prvky arbitrárnosti, ktoré by mohli svojou povahou signalizovať porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto musel postupom podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú.

III.2. K namietanému porušeniu základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy:

22. V súvislosti s namietaným porušením základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy je potrebné uviesť, že sťažovateľka túto svoju námietku v základnej rovine myšlienково a vecne prepája s porušením základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru v tom zmysle, že opomenutím využitia zjednocujúceho mechanizmu odlišných právnych názorov vyplývajúcich z rozhodovacej činnosti veľkého senátu najvyššieho súdu (sp. zn. 1Vs/1/2019 a sp. zn. 1Vs/3/2019) došlo zároveň k porušeniu jej práva na zákonného sudcu, pretože túto rozdielnu rozhodovaciu činnosť bolo potrebné vyriešiť na úrovni pléna najvyššieho správneho súdu [§ 24d ods. 1 písm. b) zákona č. 757/2004 Z. z.].

23. Keďže ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade nedošlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (najvyšší správny súd nebol povinný v okolnostiach danej veci vyčkávať na označený zjednocovací mechanizmus a, naopak, nesmel takou pasivitou odmietnuť spravodlivosť), je z povahy veci zjavné, že nemohlo dôjsť ani k porušeniu tohto sťažovateľkou označeného základného práva.

24. Na základe už uvedeného ústavný súd musel ústavnú sťažnosť sťažovateľky namietajúcej porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy napadnutým rozsudkom najvyššieho správneho súdu odmietnuť ako zjavne neopodstatnenú postupom podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde, keďže ani v tomto prípade neidentifikoval žiadne porušenie sťažovateľkou označeného základného práva.

25. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľky bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o jej ďalších návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. marca 2024

Libor Duľa
predseda senátu